

NAV 2011 "light"

Vraag en aanbod op de arbeidsmarkt in Noord-Nederland

Provincie Groningen

Jan Dirk Gardenier
Eelco Westerhof
Hans van Rijn

juni 2012

Inhoud

NAV 2011 "light"	1
Inhoud	5
Inleiding	7
Hoofdstuk 1 Managementsamenvatting	9
Hoofdstuk 2 Ontwikkelingen	12
2.1 Economische ontwikkelingen	12
2.2 Demografische ontwikkelingen	13
2.3 Krimp	16
Hoofdstuk 3 Vraagzijde arbeidsmarkt	18
3.1 Bedrijvigheid	24
3.2 De ontwikkeling van de werkgelegenheid	18
Hoofdstuk 4 Aanbodzijde arbeidsmarkt	26
4.1 Beroepsbevolking en participatie	26
4.2 Uitkeringen	29
4.3 Niet werkende werkzoekenden	31
4.4 Jeugdwerkloosheid en onderwijs	33
Hoofdstuk 5 Wet Werken naar Vermogen	38
Bijlage 1 Begrippenlijst	40

Inleiding

Vanaf 2008 heeft het CAB samen met de Rijksuniversiteit Groningen de ontwikkelingen in de regionale economie en op de arbeidsmarkt in Noord-Nederland in beeld gebracht door het uitbrengen van de Noordelijke Arbeidsmarkt Verkenning (NAV). Daarbij werd ingegaan op de verwachte invloed van nationale en internationale economische ontwikkelingen op de werkgelegenheid en werkloosheid in de regio en op de discrepantie op de arbeidsmarkt tussen vraag en aanbod. De provincie Groningen hecht waarde aan de NAV en wil deze opnieuw gaan uitbrengen. Dit staat echter pas gepland voor eind 2012, waardoor er een trendbreuk ontstaat.

Om de continuïteit van de NAV te garanderen brengt het CAB in opdracht van de provincie Groningen nu toch een rapport uit over 2011. Omdat het een zogenaamd tussenjaar betreft gaat het hier om een "light"-versie. De NAV 2011 beperkt zich tot een korte schets van de recente ontwikkelingen op het gebied van de economie. Daarnaast wordt een beeld gegeven van de vraag en het aanbod op de noordelijke arbeidsmarkt. Tenslotte is de doelgroep voor de Wet Werken naar Vermogen in kaart gebracht.

Hoofdstuk 1 Managementsamenvatting

Economische ontwikkelingen.

De economische ontwikkelingen zien er op korte termijn niet goed uit. De aanhoudende financiële Europese crisis, die mede heeft geleid tot de gevreesde “dubbele dip” en de gedoogcoalitie die naarstig op zoek is naar vele miljarden die bezuinigd moeten worden zorgen voor een somber beeld. Het CPB voorziet dat in 2012 het BBP afneemt met ¾ procent en hoopt op een licht herstel in de jaren daarna.

De consumptieve bestedingen blijven onder druk staan. Daar heeft de Noordelijke economie relatief meer last van, mede doordat het gemiddelde inkomen hier lager ligt dan in de rest van het land. Dit maakt het ook weer moeilijker om bezuinigingen van de overheid op te vangen.

Werkgelegenheid

De groei van de werkgelegenheid in het Noorden, uitgedrukt in het aantal banen van 12 uur of meer per week, is de laatste twee jaar weer tot stilstand gekomen, nadat ze vanaf 2006 met ruim 1% per jaar gegroeid was.

De belangrijkste groeisectoren in het Noorden zijn de (zakelijke) dienstverlening en de zorg. Afname daarentegen in de industrie en bij financiële instellingen.

De verschillen in de werkgelegenheidsstructuur in het Noorden ten opzichte van het landelijke beeld worden geringer. De zorg groeit zelfs harder dan op landelijk niveau en in de dienstverlening wordt de achterstand enigszins ingehaald.

Er zijn duidelijke verschillen tussen de drie noordelijke provincies in de ontwikkeling van de werkgelegenheid vanaf 2001. Groningen heeft in 2006 het laagste niveau in deze periode bereikt, waarna het herstel is ingezet. In de laatste 2 jaar is de groei wel afgevlakt tot bijna nul. In Friesland en Drenthe is de groei een jaar eerder ingezet dan in Groningen, maar na 2008 neemt de werkgelegenheid in Drenthe af. In Friesland zien we het laatste jaar weer herstel, na een dip in 2010.

Demografische ontwikkelingen

De bevolking als totaal van Noord-Nederland zal nog een beetje groeien tot 2025, maar de groei neemt steeds meer af. De groei komt vooral tot stand door een positief buitenlands migratiesaldo. Het geboorteoverschot neemt steeds meer af en het binnenlands migratiesaldo is de laatste jaren ook negatief, vooral in Friesland.

De groep die het meest relevant is voor de arbeidsmarkt – die tussen 20 en 65 jaar - neemt tot 2025 behoorlijk af. De groep die met pensioen gaat is aanzienlijk groter dan de groep jongeren die de arbeidsmarkt gaat betreden.

Uitzonderingen op de voorspelde krimp vormt het stedelijk gebied en de gemeenten Haren, Heerenveen, Smallingerland en Meppel. De grootste krimp wordt voorspeld voor Noord- en Oost-Groningen, een groot deel van Drenthe en de gemeenten rond Leeuwarden.

Vraag op de arbeidsmarkt

Genoemde ontwikkelingen duiden er op, dat de vraag op de noordelijke arbeidsmarkt de komende tijd vooral wordt bepaald door de vervangingsvraag, het aantal banen dat vrijkomt doordat mensen hun baan verlaten omdat ze met pensioen gaan of elders hun loopbaan voortzetten. Van uitbreidingsvraag zal niet echt sprake zijn.

Beroepsbevolking

Na een (sterke) groei van de beroepsbevolking in het Noorden tot 2007 is deze groei afgevlakt. De laatste 2 jaar is de beroepsbevolking zelfs afgenomen. Dit wordt deels veroorzaakt door de geschetste demografische ontwikkelingen. Voor een deel komt dit ook doordat jongeren langer aan het onderwijs deelnemen. De groei in het onderwijs neemt echter af, zodat het aanbod vanuit die hoek weer zal groeien.

De participatiegraad is in de eerste jaren van de 21^e eeuw in het Noorden sterker gestegen dan in Nederland, maar de afgelopen paar jaar ook weer sterker gedaald. Bruto en netto participatiegraad zitten in Noord-Nederland weer op het niveau van 2007, na een top in 2009.

Uitkeringen

In het Noorden zijn, uitgedrukt als percentage van alle inwoners van 15-65 jaar, relatief veel mensen met een uitkering. Groningen heeft met ruim 4% relatief veel WWB'ers (16.800) en met 2,5% veel Wajong'ers (10.400). Drenthe heeft met bijna 6% relatief veel WAO'ers (18.600) en Friesland de meeste WW'ers. (12.600 wat neer komt op 3%).

In het aantal Niet Werkende Werkzoekende (NWW'ers) is zowel landelijk als in het Noorden de conjuncturele trend zichtbaar. De sterke daling is begin 2009 omgeslagen in een stijging. Van januari 2009 tot januari 2010 groeide het aantal NWW'ers in Noord-Nederland met 16,5%. Na een dalende tendens vanaf voorjaar 2010 is het aantal NWW'ers het afgelopen kwartaal weer gestegen tot bijna 8% van de beroepsbevolking, waarbij de stijging sterker is dan het landelijke beeld.

De werkloosheid onder jongeren tot 27 jaar laat een grillig verloop zien in vergelijking met andere leeftijdsgroepen. Hoewel het aantal jongere NWW'ers sterker is afgenomen dan het totale NWW-bestand (14% om 9%), blijft het werkloosheidspercentage onder jongeren structureel hoger dan dat van de beroepsbevolking als geheel.

Wet Werken naar Vermogen

In juni 2012 is het wetsvoorstel Wet werken naar vermogen (WWnV) door de Tweede Kamer controversieel verklaard. Gemeenten gaan echter voor het overgrote deel gewoon door met de transities in het sociale domein.

In Noord-Nederland, en dan vooral in de provincie Groningen, is de doelgroep voor de WWnV relatief groot. Zowel de groep in de Sociale Werkvoorziening als in de bijstand (WWB) is aanzienlijk groter dan het landelijke niveau. Daarbij zijn er wel grote verschillen op gemeenteniveau. Vooral in Oost-Groningen is de doelgroep voor de WWnV relatief groot (gemiddeld drie keer zo groot als landelijk). Door de bestuurders in deze regio is onlangs ook al aan de bel getrokken omdat ze ernstige financiële gevolgen verwachten na invoering van deze wet en de daaruit voortvloeiende verschuiving van de financiering.

Onderwijs

In het MBO zijn in het schooljaar 2010/2011 ca. 61.000 inschrijvingen, driekwart Beroepsopleidende leerweg (BOL) en een kwart Beroepsbegeleidende leerweg (BBL). In de laatste 2 schooljaren is de populatie met ruim 1% toegenomen, met een kleine 3% groei in de sectoren Economie en Zorg&Welzijn en een afname met bijna 5% in Techniek en bijna 2% in Groen. Deze verschuiving lijkt aan te sluiten bij de verschuiving in de werkgelegenheid, waar we groei zien in zorg en dienstverlening.

In het HBO zijn in het schooljaar 2011/2012 ca. 50.000 inschrijvingen, waarbij de sector Economie met 40% het sterkst vertegenwoordigd is. Relatief de meeste toename zien we in Zorg en in Gedrag en Maatschappij. Er zijn in het schooljaar 2010/2011 ca. 8.400 HBO'ers afgestudeerd, met ca. 17% van de deelnemers een relatief klein percentage vergeleken met MBO (ruim 30%) en WO (ca.25%).

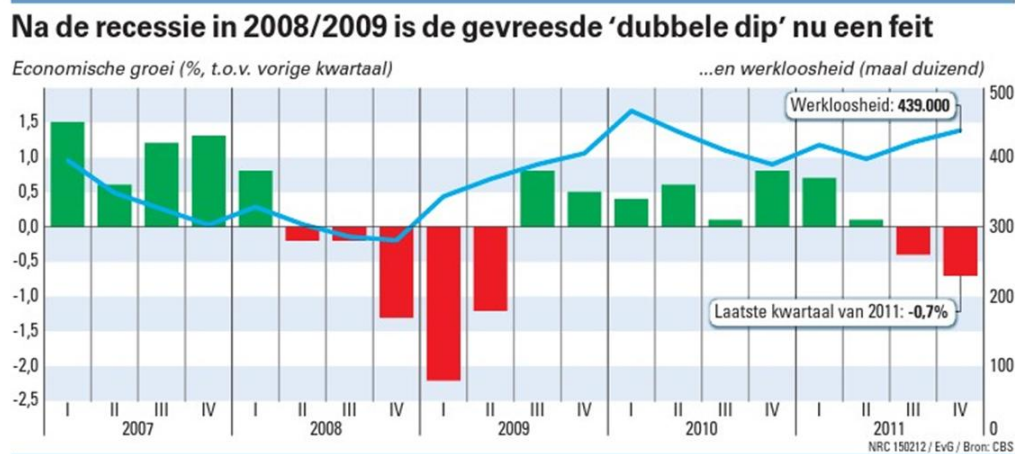
In het studiejaar 2011/2012 stonden er bijna 27.000 WO-studenten ingeschreven, een kleine 500 meer dan het jaar daarvoor. Ook hier is Economie de grootste sector met 22%, op de voet gevolgd door Taal en Cultuur (19%) en Gedrag en Maatschappij (18%).

Hoofdstuk 2 Ontwikkelingen

2.2 Economische ontwikkelingen

In 2010 was er een grote mate van onzekerheid over de ontwikkeling van de Nederlandse economie. Daarom is in de vorige NAV een drietal scenario's voor de Noordelijke economie doorgerekend, te weten snel herstel (de V-vorm), de dubbele dip (de W-vorm) en de nieuwe normaal (de U-vorm).

Ruim een jaar verder lijkt het scenario van een "dubbele dip" het meest reëel. De economie is eind 2011 twee kwartalen achtereen gekrompen. In de onderstaande grafiek uit de NRC van medio februari 2011 wordt dit inzichtelijk gemaakt.

Figuur 1. Economische groei en werkloosheid (bron: CBS, bewerking NRC)

In het Centraal Economisch Plan 2012 van het Centraal Planbureau (CPB) wordt voor 2012 een krimp verwacht van $\frac{3}{4}$ procent bbp. In de jaren daarna volgt naar verwachting licht herstel: $1\frac{1}{4}$ procent bbp-groei in 2013, $1\frac{1}{2}$ procent in 2014 en 2015. Als verklaring geeft het CPB aan dat de Nederlandse economie matig presteert in de periode 2012-2015, door een combinatie van oplopende werkloosheid en lage (gezins-)consumptie als gevolg van hogere pensioenpremies, lagere pensioenuitkeringen, restrictief overheidsbeleid en dalende huizenprijzen.

Door het ING Economisch Bureau werd in de Regiovisie voor Noord-Nederland in oktober 2011 al aangegeven, dat de economische groei in het Noorden lager uitpakt dan in Nederland als geheel. Door aanhoudende koopkrachtdaling en oplopende werkloosheid blijven consumptieve bestedingen onder druk staan. De noordelijke economie heeft daar relatief veel last van, mede omdat het gemiddelde inkomen er lager ligt dan in de rest van het land. De effecten van overheidsbezuinigingen kunnen daardoor minder goed opgevangen worden. Volgens de ING is vooral Drenthe gevoelig voor bezuinigingen door de overheid.

Het aantal openstaande vacatures daalde volgens cijfers van het CBS in het 4^e kwartaal met ca. 8%. Grootste daling deed zich voor in de zakelijke dienstverlening, in de handel en in de industrie.

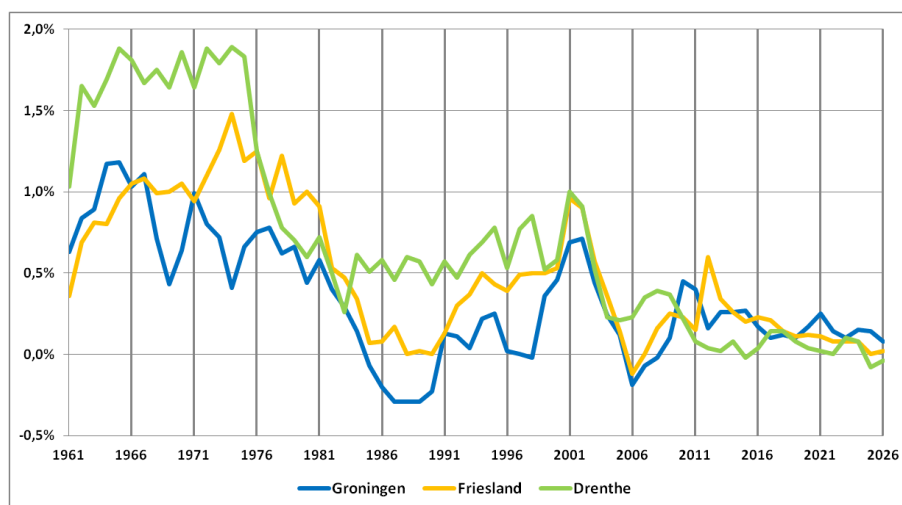
Ook het aantal nieuwe vacatures was in het 4^e kwartaal ca. 8% lager dan een jaar eerder, wat er op duidt dat de dynamiek op de arbeidsmarkt afneemt.

2.3 Demografische ontwikkelingen

De bevolkingsgroei staat in de geïndustrialiseerde wereld onder druk door twee factoren: een afnemend geboortecijfer en door vergrijzing. Het aandeel jongeren in de bevolking neemt daardoor af en het aandeel ouderen neemt toe.

Eind 2011 telde Noord-Nederland ruim 1,72 miljoen inwoners. Volgens de prognoses van het CBS zal dit aantal in 2025 heel licht zijn gegroeid naar 1,75 miljoen (+34.000), een groei van ca. 2%. Voor Nederland als geheel is de verwachting dat de bevolking nog 5% groeit tussen 2011 en 2025. Zowel op landelijk niveau als in het Noorden neemt de groei wel steeds meer af.

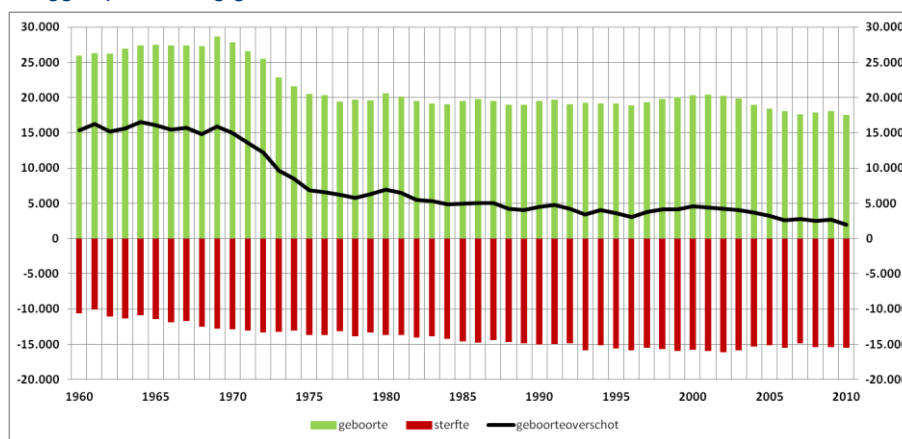
Voor de drie noordelijke provincies ziet dat er als volgt uit:

Figuur 2. Bevolkingsgroei in % per jaar noordelijke provincies (bron: CBS, bewerking CAB)

De trend in de drie provincies gaat steeds meer op elkaar lijken. Waar Drenthe tot medio de jaren zeventig nog sterker groeide, zien we in de laatste jaren en in de prognose tot 2025 dat het beeld steeds meer overeen komt en dat Drenthe aan het eind van de beschouwde periode onder de nullijn duikt (dus gaat krimpen).

De bevolkingsgroei bestaat uit twee componenten: natuurlijke aanwas (het aantal geboortes minus het aantal sterfgevallen) en het migratiesaldo. De natuurlijke aanwas loopt al jaren terug. In 2000 stond de natuurlijke aanwas nog op ruim 4.500 in het Noorden. In 2010 is dat teruggelopen tot nog geen 2.000.

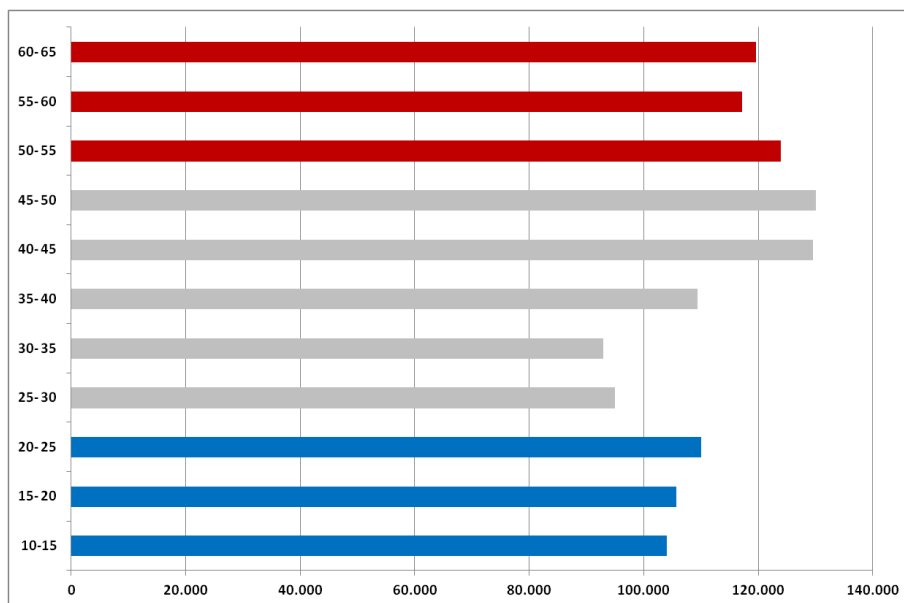

Figuur 3. Natuurlijke aanwas 1960-2010 Noord-Nederland (bron: CBS)

De natuurlijke aanwas is de laatste jaren kleiner dan de migratie. Het migratiesaldo is daardoor van steeds grotere invloed op de bevolkingsgroei in het Noorden. Tussen 1980 en 1990 vertrokken er per saldo mensen uit het Noorden, na een dip rond 2005 is het migratiesaldo momenteel weer positief.

Vergrijzing en ontgroening

Zoals hiervoor al opgemerkt, zijn de belangrijkste ontwikkelingen achter de stagnerende bevolkingsgroei de toenemende ontgroening en vergrijzing. Onderstaande figuur geeft de leeftijdsopbouw weer van de groepen, die nu in en in de nabije toekomst van belang zijn voor de arbeidsmarkt in Noord-Nederland, de potentiële beroepsbevolking.

Figuur 4. Bevolkingsopbouw naar leeftijd 2011 Noord-Nederland (bron: CBS)

De groep die de komende jaren met pensioen gaat (50 jaar en ouder) is een stuk groter dan de groep jongeren die de arbeidsmarkt gaat betreden. De groep 50-65 jaar bevat ca. 40.000 mensen meer dan de groep 10-25 jarigen. Opvallend is dat de groep jonger dan 25 jaar groter is dan de groep tussen 25 en 40 jaar. Een verklaring daarvoor zal enerzijds liggen in de relatief grote studentenpopulatie in het Noorden en anderzijds in het vertrek van een belangrijk deel van die studenten na hun afstuderen.

De vergrijzing en ontgroening hebben op termijn belangrijke gevolgen voor de arbeidsmarkt en de economie in het Noorden. Door de vergrijzing wordt de potentiële beroepsbevolking (de groep van 15 tot 65 jaar) kleiner. De uitstroom van werkzame personen als gevolg van pensionering neemt toe. De vervangingsvraag stijgt daardoor, maar de invloed van de recessie zorgt ook voor een herstructurering van de arbeidsmarkt waardoor sommige banen zullen verdwijnen en niet worden vervangen. Om de werkzame beroepsbevolking op peil te houden moet de arbeidsparticipatie toenemen.

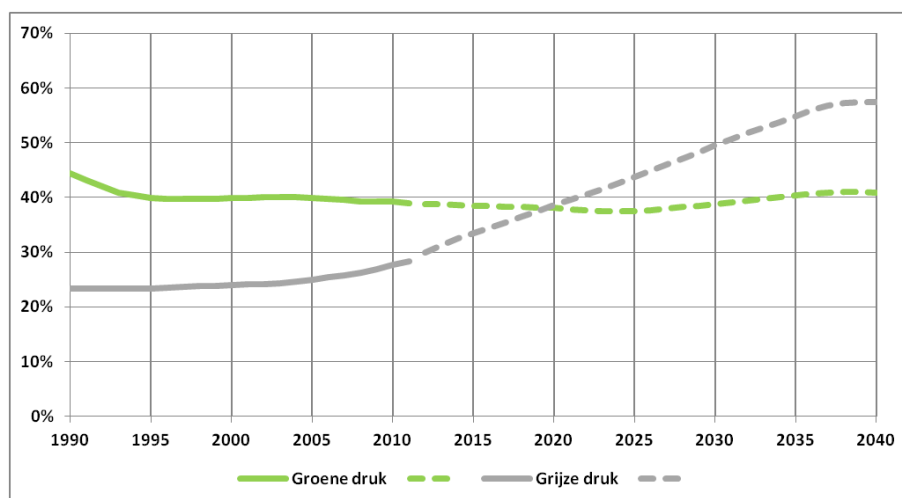
Als de economie weer aantrekt en de vraag naar arbeid toeneemt, zal de krapte op de arbeidsmarkt weer stijgen.

Groene en grijze druk

De *groene druk* is het aantal personen jonger dan 20 jaar, uitgedrukt als percentage van de bevolking van 20-64 jaar. Laatstgenoemde groep valt voor een groot deel samen met de (potentiële) beroepsbevolking.

De *grijze druk* is het aantal 65-plussers, als percentage van de bevolking van 20-64 jaar. Het is interessant te zien, hoe deze groepen zich tot elkaar verhouden, omdat de actieven in de beroepsbevolking (de werkzame beroepsbevolking) de jongere leeftijdsgroep deels (voor de meeste mensen is de AOW maar een klein onderdeel van het pensioen) moeten onderhouden en de lasten van de vergrijzing op moeten vangen. Ook biedt het zicht op de vervangingsvraag, door ouderen die met pensioen gaan en de mate waarin dit opgevangen wordt door de nieuwe aanwas van jongeren.

De begrippen grijze en groene druk zijn gangbare termen om de vergrijzing en ontgroening in kaart te brengen. De groene druk in 2011 is in het Noorden vergelijkbaar met het landelijke cijfer; ongeveer 39%. De grijze druk ligt in het Noorden boven het landelijk niveau: 28% tegen 26%. In Figuur 5 is de grijze en groene druk voor Noord-Nederland weergegeven voor de periode 1990-2040. Hierin is te zien dat de groene druk zich op het huidige niveau zal stabiliseren, terwijl de grijze druk al maar toeneemt. Rond 2020 zal het aandeel 65-plussers in Noord-Nederland voor het eerst groter zijn dan het aandeel inwoners onder de 20 jaar. Dit is eerder dan in Nederland als geheel, waar de verhouding pas in 2024 gelijk zal zijn.

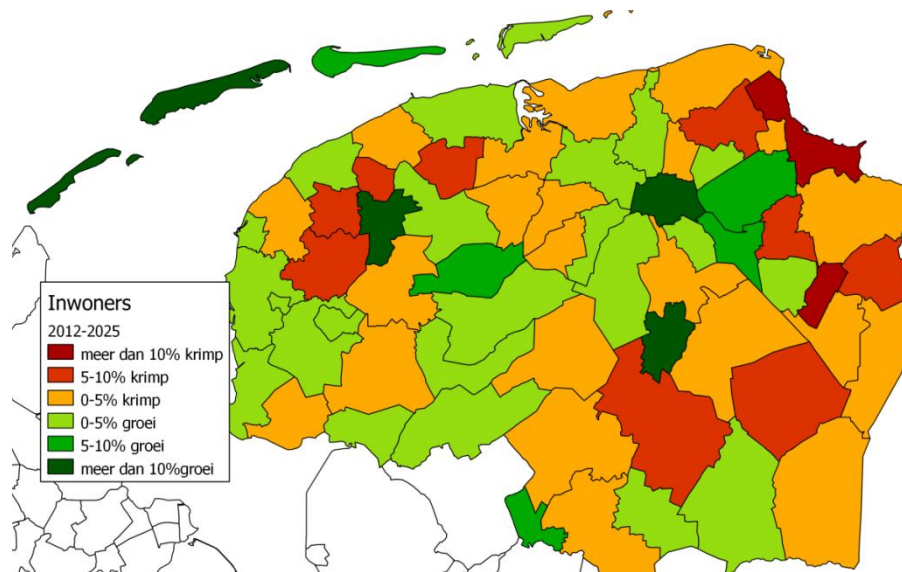
Figuur 5. Groene en grijze druk in Noord-Nederland 1990-2040 (bron: CBS)

In Drenthe wordt in 2018 al het aandeel 65-plussers voor het eerst groter dan het aandeel inwoners onder de 20 jaar, in Groningen en Friesland is dat in 2020. Het aandeel 65-plussers in Drenthe ligt sowieso op een hoger niveau dan in de andere twee provincies.

2.4 Krimp

Nederland zal in de toekomst te maken krijgen met een krimpende en vergrijzende bevolking. Krimp en de mogelijke gevolgen daarvan staan daarom hoog op de regionale en landelijke beleidsagenda's.

Volgens de prognose van het CBS zal de bevolking in Noord-Nederland tot 2025 nog met ca. 34.000 personen toenemen, een groei van 2%. Op gemeenteniveau is dat beeld divers, zoals uit onderstaand kaartje blijkt:

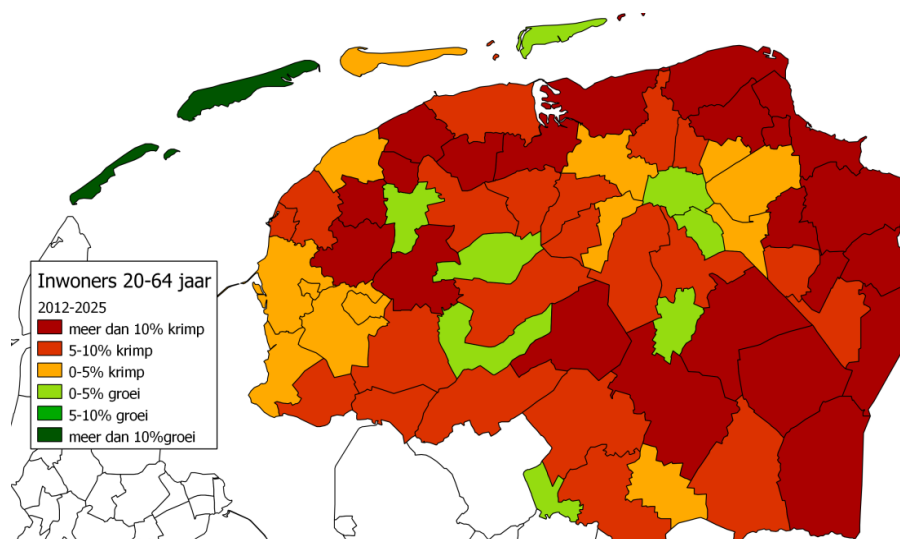

Figuur 6. Bevolkingsgroei 2012-2025 per gemeente (bron: CBS)

In de stedelijke gebieden (Groningen, Leeuwarden, Assen) wordt nog een groei van meer dan 10% voorspeld. De grootste krimp wordt voorspeld voor Noordoost Groningen, een groot deel van de Veenkoloniën en de Friese gemeenten aan de Noordwest kant van Leeuwarden.

Gevolgen van krimp voor de arbeidsmarkt

Door vergrijzing en ontgroening zien we over bijna de hele linie krimp in de categorie 20 t/m 64 jaar, de groep waaruit geput wordt voor de beroepsbevolking. Volgens de prognoses van het CBS krimpt deze groep tot 2025 met ruim 5% in de noordelijke provincies. In figuur 7 is het beeld geschetst per gemeente. Uitzonderingen op de voorspelde krimp zien we in het stedelijk gebied en de gemeenten Haren, Heerenveen, Smallingerland en Meppel. De grootste krimp wordt voorspeld voor Noord- en Oost-Groningen, een groot deel van Drenthe en de gemeenten rond Leeuwarden.

Figuur ., Potentiële beroepsbevolking 20-64 jarigen 2012-2025 per gemeente (bron: CBS)

In tabel 1 wordt de prognose voor bevolking en potentiële beroepsbevolking voor de verschillende (kern-)zones op een rijtje gezet.

	Bevolking 2012 (* 1.000)	Bevolking 2025 (* 1.000)	Bevolkingsgroei 2012-2025 (%)	Pot. Beroepsbevolking 2012-2025 (%)
Regio Groningen-Assen	461	493	7%	0%
A7 zone	241	246	2%	-3%
Westergo	146	157	7%	0%
Eemsmond	39	35	-10%	-18%
Drentse Stedenband	257	259	1%	-6%
Landelijk gebied	580	563	-3%	-11%
Noorden	1.723	1.752	2%	-5%

Tabel 1. Bevolking en bevolkinggroei 2012-2025 (bron: CBS)

Waar in de meeste van de genoemde gebieden de bevolking nog groeit tot 2025 (behalve Eemsmond en het landelijk gebied) neemt de groep tussen 20 en 65 jaar overal (sterk) af, behalve in de regio Groningen-Assen en in Westergo. Daar neemt de bevolking als geheel ook het sterkst toe en is de groep 20-65 jaar in 2025 op het niveau van 2012.

Kernzones:

A7: Heerenveen, Opsterland, Skarsterlân, Smallingerland, Súdwest Fryslân

Regio Groningen-Assen: Assen, Bedum, Groningen, Haren, Hoogezand-Sappemeer, Leek, Noordenveld, Slochteren, Ten Boer, Tynaarlo, Winsum, Zuidhorn

Westergo: Franekeradeel, Harlingen, Leeuwarden, Menameradiel

Eemsmond: Delfzijl, Appingedam

Drentse Stedenband: Coevorden, De Wolden, Emmen, Hoogeveen, Meppel

Hoofdstuk 3 Vraagzijde arbeidsmarkt

In dit hoofdstuk gaat het om de vraagzijde van de arbeidsmarkt. De gegevens uit de provinciale werkgelegenheidsregisters van Groningen, Drenthe en Friesland dateren uit april 2011.

3.5 De ontwikkeling van de werkgelegenheid

Ontwikkeling van het aantal banen van 12 uur of meer per week

De werkgelegenheid in het Noorden, uitgedrukt in het aantal banen van 12 uur of meer per week, is vanaf 2006 met gemiddeld 0,8% per jaar gegroeid. Vanaf 2010 is er echter een afname, eerst met bijna 1%, daarna nog 0,2%.

In de provincie Groningen is er in beide jaren nog een kleine toename, in Friesland alleen in het laatste jaar. Drenthe krimpt al vanaf 2009.

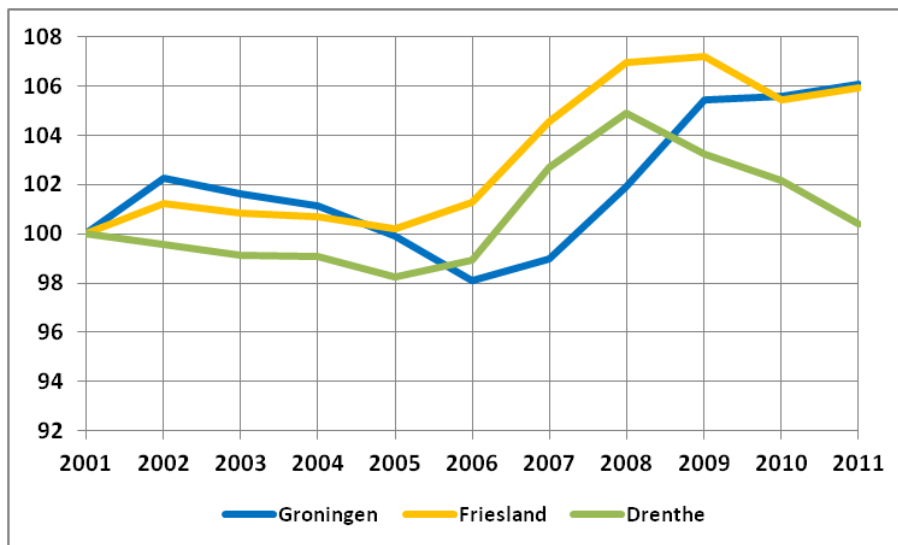
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Gem. jr. groei
Groningen	199.000	201.000	207.000	214.000	214.000	215.000	
% groei	-1,8%	0,9%	3,0%	3,4%	0,2%	0,5%	1,0%
Friesland	219.000	227.000	232.000	232.000	229.000	230.000	
% groei	1,1%	3,2%	2,3%	0,2%	-1,6%	0,4%	1,0%
Drenthe	17.000	176.000	18.000	177.000	175.000	172.000	
% groei	0,7%	3,8%	2,1%	-1,6%	-1,0%	-1,7%	0,4%
Noorden	588.000	603.000	618.000	623.000	618.000	617.000	
% groei	0,0%	2,6%	2,5%	0,8%	-0,8%	-0,2%	0,8%
Nederland	6.607.000	6.777.000	6.951.000	6.948.000	688.000	n.n.b.	
% groei	0,9%	2,6%	2,6%	0,0%	-1,0%		1,0%

Tabel 2. Aantal banen \geq 12 upw (bron PWR, LISA)

Ontwikkeling per provincie

De ontwikkeling van de werkgelegenheid vanaf 2001 is duidelijk verschillend voor de drie noordelijke provincies. In figuur 10 is te zien, dat Groningen in 2006 het laagste niveau in deze periode heeft bereikt, waarna het herstel is ingezet. In de laatste 2 jaar is de groei wel afgevlakt tot bijna nul.

In Friesland en Drenthe is de groei een jaar eerder ingezet dan in Groningen. Vanaf 2008 neemt de werkgelegenheid in Drenthe weer af en in 2011 is die bijna weer op het niveau van 2001. In Friesland zien we het laatste jaar weer herstel, na een dip in 2010.

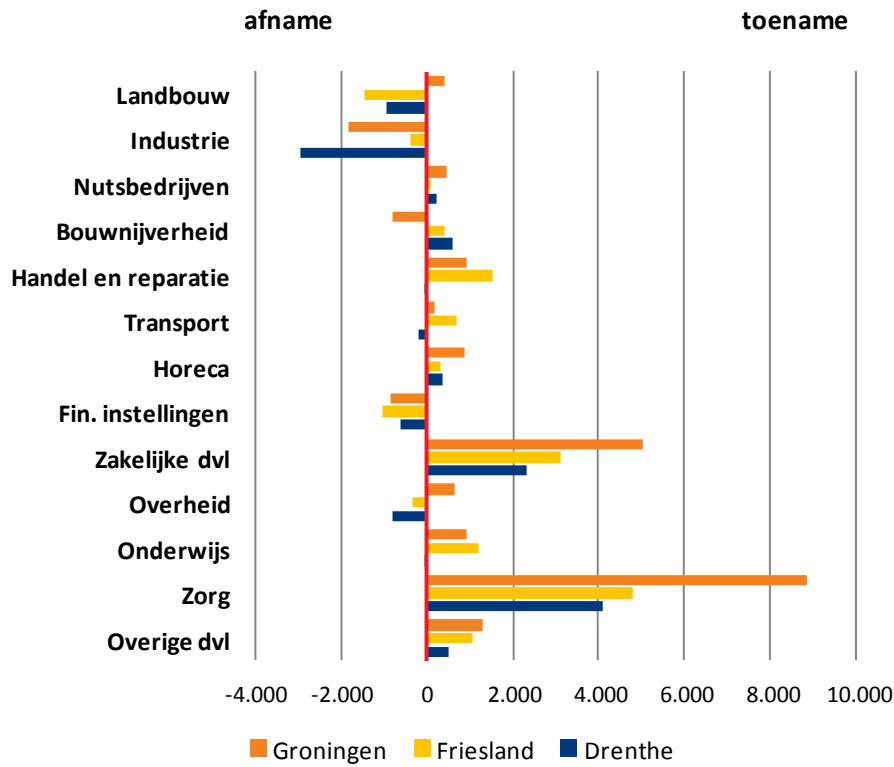
Figuur 10. Indexcijfer banen ≥ 12 upw; 2001=100 (bron: PWR)

Toelichting: de index geeft de ontwikkeling aan waarbij het jaar 2001 als uitgangspunt wordt genomen. Een getal onder de 100 geeft aan dat het aantal banen kleiner is dan in 2001.

De belangrijkste groeisectoren in het Noorden zijn de (zakelijke) dienstverlening en de zorg. De groei in Groningen is relatief groter dan in Friesland en Drenthe, die groeien in een vergelijkbaar tempo. De werkgelegenheid in de industrie en bij financiële instellingen is de afgelopen 5 jaar gekrompen.

Financiële diensten zijn steeds meer gecentraliseerd en gedigitaliseerd. Dit maakt dat er minder vestigingen zijn en daarmee minder werkgelegenheid. Voor de industrie geldt dat zij als een van de eersten de crisis voelen. Voor een deel is dit opgevangen door deeltijd WW, maar dit was niet eeuwig houdbaar. De groei in de overige dienstverlening zit voor een deel in de nieuwe inschrijvingen, maar ook in kleine webshops en zelfstandigen.

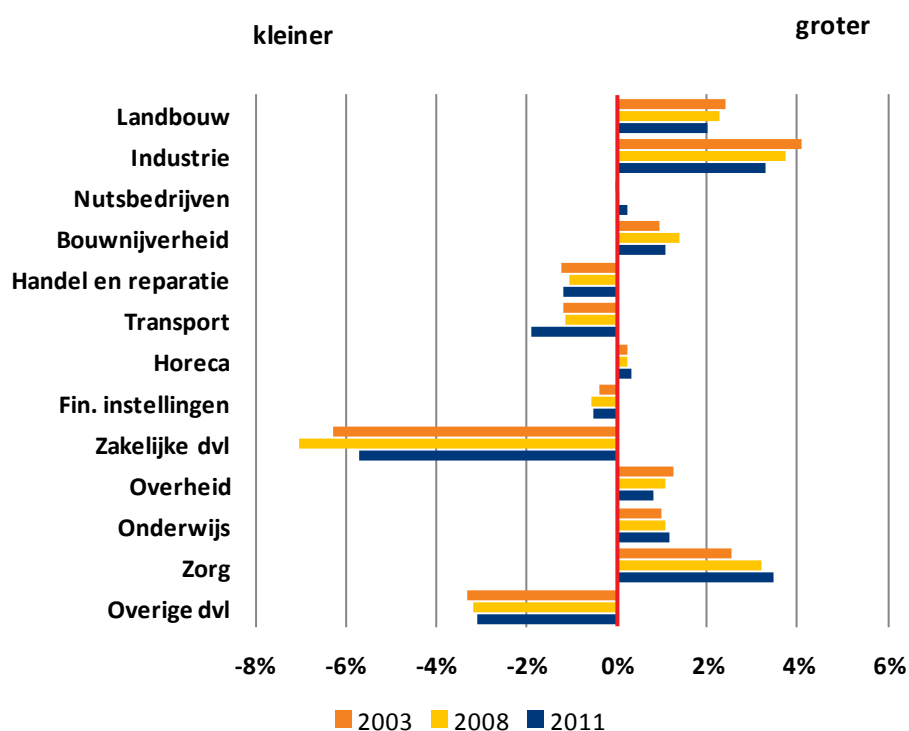
Dit geldt voor het hele Noorden. In Drenthe loopt de industriële werkgelegenheid harder terug dan in de ander provincies.

Figuur 11. Ontwikkeling aantal banen >= 12 upw 2006-2011 (bron: PWR)

Regionale verschillen in werkgelegenheidsstructuur

Het regionaal verschil in werkgelegenheidsstructuur is de gebruikelijke term om het verschil in de opbouw van de sectorstructuur tussen Noord-Nederland en de rest van Nederland aan te duiden. Dit verschil in werkgelegenheidsstructuur was in het verleden een belangrijke factor in de relatieve achterstandspositie van Noord-Nederland, maar is de afgelopen decennia een stuk kleiner geworden. De globale trend is dat de werkgelegenheidsstructuur in het Noorden naar die van de rest van Nederland toe groeit. Voor het gros van de sectoren gaat dit beeld nog steeds op, maar voor de zakelijke dienstverlening en de zorgsector begint zich een nieuwe ontwikkeling af te tekenen. De dienstensector is in het Noorden weliswaar sterk gegroeid, maar in de rest van Nederland was de groei in het recente verleden sterker. Recent loopt het verschil met Nederland in deze sector wel weer terug. In de zorgsector groeit in Nederland, maar de groei in het Noorden is sterker dan in de rest van het land.

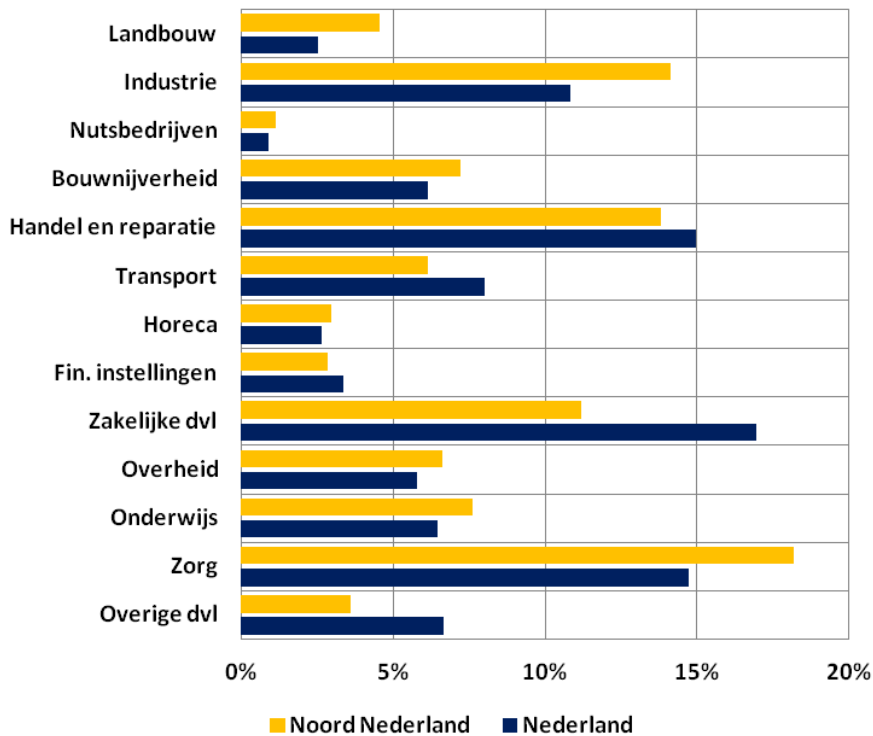

Figuur 12. afwijking in procentpunten Noord-Nederland t.o.v. Nederland (bron: PWR, LISA)

Zoals figuur 13 laat zien is de werkgelegenheid in Noord-Nederland op dit moment ten opzichte van Nederland als geheel relatief groter in de sectoren Landbouw, Industrie, Zorg, Overheid en Onderwijs.

In Dienstverlening loopt Noord-Nederland nog sterk achter. Verder is er nog een kleine achterstand in Transport en in Handel.

Een verklaring zou kunnen zijn dat de zakelijke dienstverlening in stedelijk gebied groter is (zie bv Groningen en Leeuwarden) en dat er in het Noorden relatief weinig stedelijk gebied is. Voor de handel geldt dit eveneens.

Figuur 13. Werkgelegenheidsstructuur banen >= 12 upw (bron: PWR, LISA)

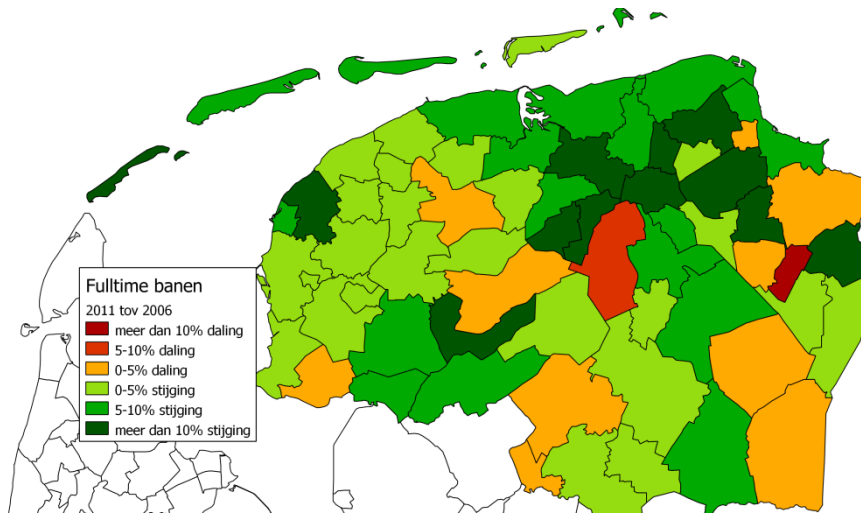
Werkgelegenheidsontwikkeling in de kernzones

In het Kompasprogramma is een keuze gemaakt voor een aantal economische kernzones ten opzichte van het landelijk gebied. De werkgelegenheidsontwikkeling in de kernzones afgezet tegen het landelijk gebied levert een divers beeld op. Gemiddeld lag de werkgelegenheidsgroei in de kernzones in de periode 2006–2011 een keer zo hoog als in het landelijk gebied: 1,0 tegen 0,5%. De verschillen tussen de kernzones zijn groot. De Regio Groningen-Assen en de A7-zone deden het met een gemiddelde groei van 1,8 resp. 1,3% beduidend beter dan Eemsmond (0,8%), Westergo (0,6%) en de Drentse Stedenband (0,1%), Wat tabel 3 ook laat zien is dat de dynamiek en de conjunctuurgevoeligheid in kernzones duidelijk groter zijn dan in het landelijk gebied, waar de werkgelegenheid meer een lokaal verzorgend karakter heeft. De toe- en afname van de werkgelegenheid in het landelijk gebied fluctueert veel minder (-1,07 en +2,3%), terwijl die in de kernzones veel grotere pieken en dalen laat zien (van -6,6 tot +4,9%).

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Gem. jr groei
A7-zone	86.700	91.000	92.700	93.500	92.000	92.400	
% groei		4,9%	2,0%	0,8%	-1,5%	0,4%	1,3%
Westergo	66.900	67.700	69.300	69.000	68.400	69.000	
% groei		1,2%	2,3%	-0,4%	-0,8%	0,7%	0,6%
RGA	179.000	183.000	189.000	194.200	194.600	195.000	
% groei		2,2%	3,3%	2,8%	0,2%	0,2%	1,8%
Eemsmond	13.300	12.400	13.000	13.200	13.200	13.800	
% groei		-6,6%	4,5%	1,7%	-0,2%	4,8%	0,8%
Drentse Stedenband	94.400	98.200	100.400	98.900	96.800	95.100	
% groei		4,0%	2,3%	-1,6%	-2,1%	-1,8%	0,1%
Kernzones	267.000	270.300	278.900	281.900	281.000	280.500	
% groei		1,2%	3,2%	1,1%	-0,3%	-0,2%	1,0%
Landelijk gebied	147.800	151.200	154.100	154.400	152.900	151.700	
% groei		2,3%	1,9%	0,2%	-1,0%	-0,8%	0,5%
Noord Nederland	588.000	603.000	618.000	623.000	618.000	617.000	
% groei	0,0%	2,6%	2,5%	0,8%	-0,8%	-0,2%	0,8%

Tabel 3. Aantal banen \geq 12 upw (bron PWR)

In figuur 14 is de werkgelegenheidsontwikkeling van 2006 naar 2011 te zien op gemeenteniveau.

Figuur 14. Werkgelegenheidsontwikkeling, banen \geq 12 upw (bron: PWR)

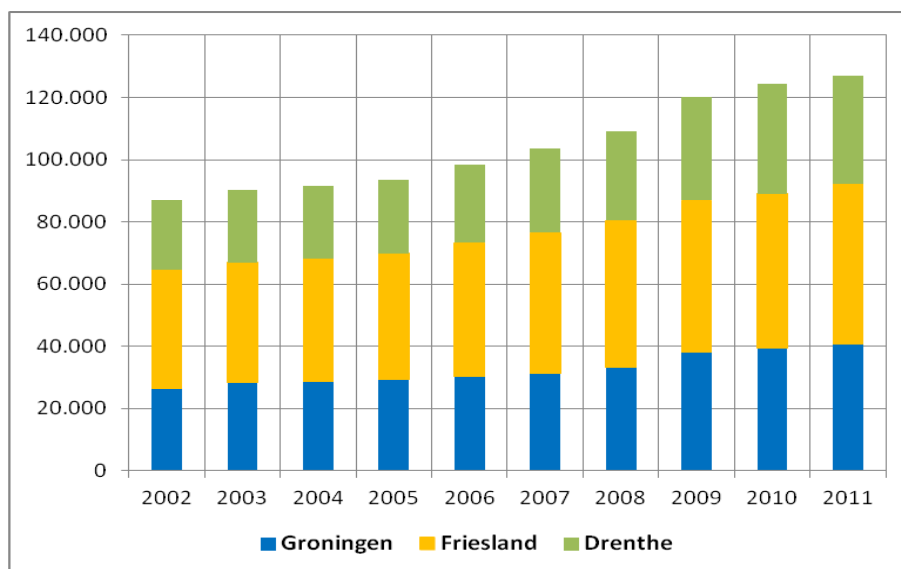
De werkgelegenheidsgroei is het sterkst in en rond de stad Groningen en in het zuiden van Friesland. Grootste dalers zijn Pekela en Noordenveld.

Opvallend is nog dat in het stedelijk gebied (Leeuwarden, Groningen, Assen) de werkgelegenheid toeneemt, maar dat Emmen daarop een uitzondering omdat daar het aantal banen juist afneemt.

3.6 Bedrijvigheid

De bedrijvigheid in Noord-Nederland neemt toe. In 2007 waren er in het Noorden ruim 113.000 vestigingen. In 2011 is dat aantal gegroeid naar ruim 129.000 vestigingen: 43.000 in Groningen, 51.000 in Fryslân en 35.000 in Drenthe. De groei van het aantal vestigingen zit vooral in de zorg, dienstverlening, transport en de bouw. In de zorgsector gaat het dan vooral om nieuwe bedrijvigheid in de kinderopvang, alternatieve geneeswijzen e.d. In de bouw en dienstverlening gaat het veelal om ZZP'ers en eenmanszaken. In de overige sectoren is er sprake van stabilisatie of een zeer bescheiden groei.

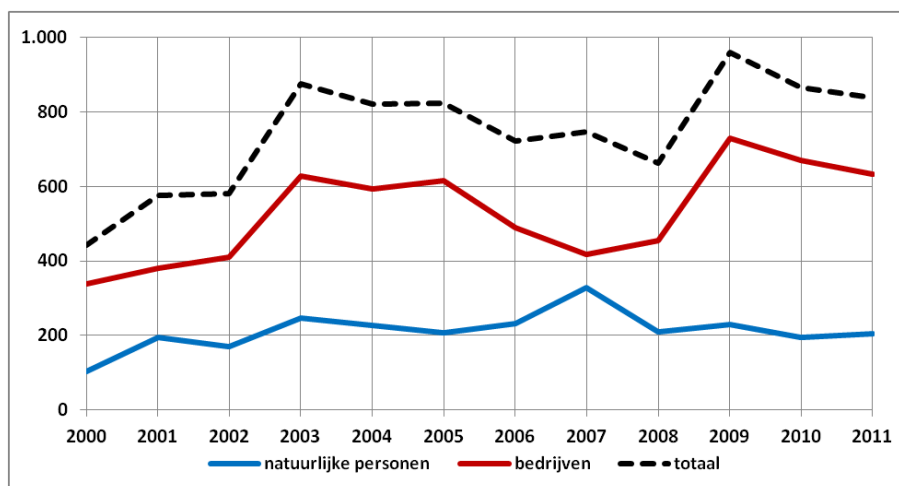
Met de invoering van de nieuwe Handelsregisterwet (1 juli 2008) moet een aantal nieuwe groepen ondernemers per 1 januari 2010 ingeschreven zijn, zoals de vrije beroepen en een gedeelte van de land- en tuinbouw. Dit heeft geleid tot veel nieuwe inschrijvingen ofwel een grotere populatie.

Figuur 8. Aantal vestigingen in Noord-Nederland (bron: PWR)

Zowel het aantal oprichtingen als het aantal opheffingen ligt in het Noorden de laatste jaren onder het niveau van Nederland als geheel. Per saldo is het aantal nieuwe bedrijven in het Noorden in verhouding kleiner dan in het hele land.

In de vorige crisis (2008, 2009) nam het aantal faillissementen van ondernemingen behoorlijk toe, daarna zien we in 2010 weer een daling optreden, die zich ook in 2011 voortzette.

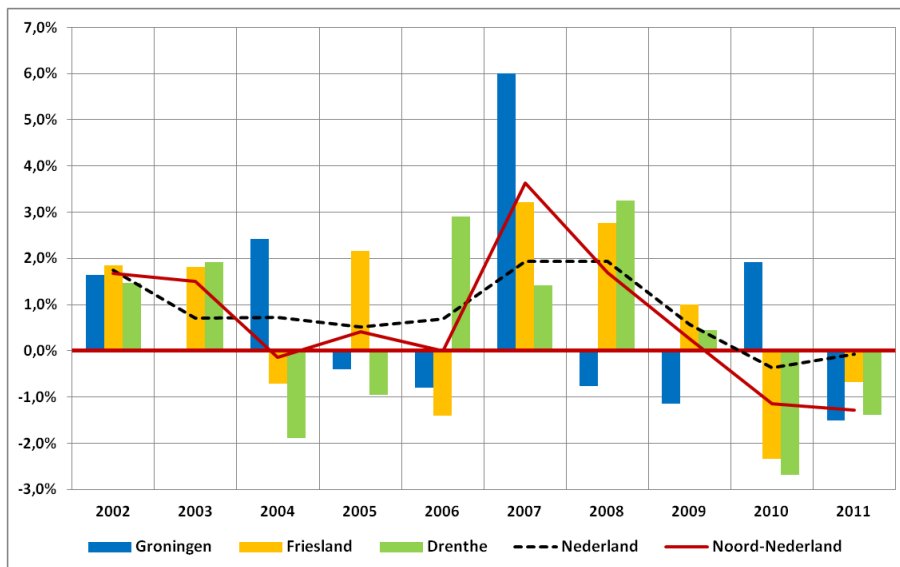
Figuur 9. Aantal faillissementen in Noord-Nederland (bron: CBS)

Hoofdstuk 4 Aanbodzijde arbeidsmarkt

Dit hoofdstuk beschrijft de aanbodzijde van de noordelijke arbeidsmarkt. Dat gebeurt aan de hand van de ontwikkeling van de beroepsbevolking en de participatiegraad. Ook is er aandacht voor de ontwikkeling van het aantal uitkeringsgerechtigden en de werkloosheid. Deze laatste in de vorm van het aantal Niet Werkende Werkzoekenden (NWW'ers). Tenslotte wordt nog aandacht gegeven aan het onderwijs op MBO, HBO en Universitair niveau.

4.7 Beroepsbevolking en participatie

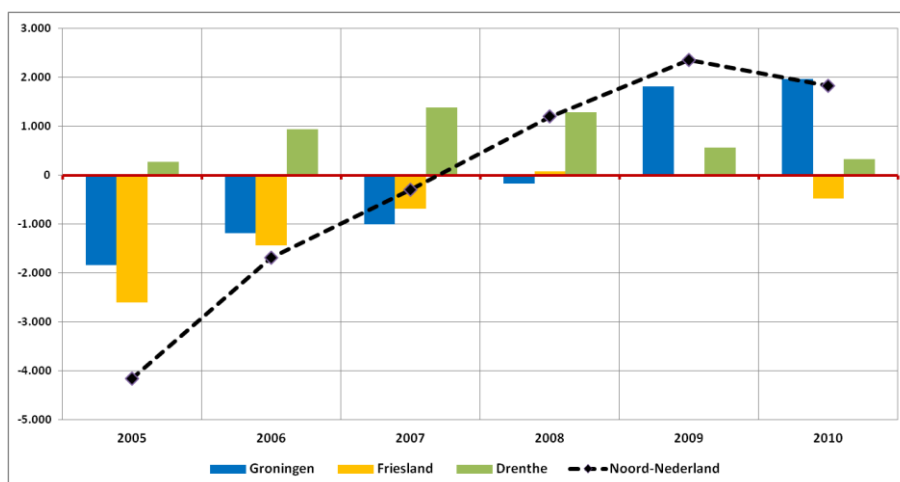
Onder invloed van de recessie zal de vraag naar arbeid op de korte termijn afnemen. Dit betekent dat de werkloosheid zal toenemen en dat de aanbodzijde van de arbeidsmarkt ruimer zal worden. Daar staat tegenover dat bij een afnemende vraag minder mensen zich zullen aanbieden op de arbeidsmarkt. Jongeren stellen hun toetred tot de arbeidsmarkt nog even uit door langer aan het onderwijs deel te nemen. Dit effect neemt overigens af, zoals in 3.4 te zien is. Een deel van de herintreders stelt hun stap uit, totdat de markt weer aantrekt. Het zorgt er voor dat de beroepsbevolking voor een deel meebeweegt met de conjunctuur. In figuur 15 is dat goed te zien: na de vorige periode van economische stagnatie is de groei van de beroepsbevolking in het Noorden omgeslagen in een afname.

Figuur 15. Ontwikkeling beroepsbevolking (bron: CBS)

Naast de conjunctuur zijn ook beleid en demografische ontwikkelingen van invloed op de ontwikkeling van de beroepsbevolking. Vergrijzing, ontgroening en een negatief vestigingssaldo leiden op termijn tot een krimpende (beroeps)bevolking. De verwachting is dat het Noorden, naast regio's als Zuid-Limburg en Zeeland, hier sterk mee te maken krijgt.

Het vestigingssaldo is overigens vanaf 2008 positief voor Noord-Nederland. Het binnenlands migratiesaldo is al een aantal jaren negatief, maar vanuit het buitenland vestigen zich meer mensen in het Noorden dan er vertrekken, waarbij Groningen de voorkeur heeft.

Figuur 16. Migratiesaldo per provincie (bron: CBS)

Vooral uit Friesland vertrekken steeds meer mensen dan zich er vestigen. Het positieve vestigingssaldo voor Drenthe bestaat deels uit “Drenthenierende” ouderen; een groep die voor de arbeidsmarkt niet direct relevant is.

Op de middellange termijn zal de aanbodzijde van de arbeidsmarkt opnieuw onder druk komen te staan. De groei van de beroepsbevolking stagneert en is de laatste jaren al omgeslagen in krimp, terwijl de vraag naar arbeid bij een aantrekkende economie (na de recessie) zal groeien. Om dit knelpunt op de middellange termijn het hoofd te kunnen bieden is het van belang dat de participatiegraad op peil blijft en in de toekomst verder groeit.

Bruto arbeidsparticipatie

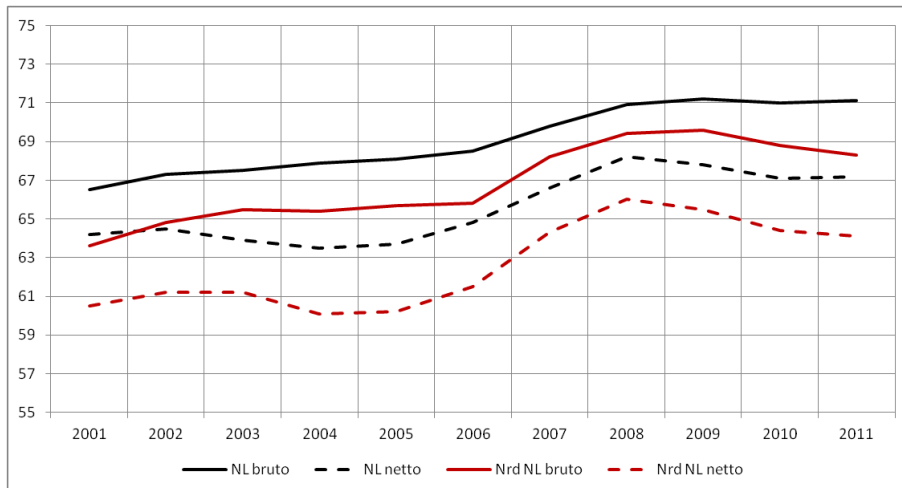
Het aandeel van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking in de potentiële beroepsbevolking.

Netto arbeidsparticipatie

Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de potentiële beroepsbevolking.

Onderstaande grafiek laat zien hoe de bruto en netto participatie zich de afgelopen jaren hebben ontwikkeld. Begin van de 21^e eeuw lag de bruto participatiegraad in het Noorden op 63,6%. In tien jaar tijd is deze gestegen tot 68,3%. De netto participatiegraad steeg in dezelfde periode van 60,6% naar 64,1%. Deze toename is in het Noorden sneller gegaan dan in de rest van Nederland, maar de daling vanaf 2009 is ook sterker. In figuur 17 is duidelijk te zien dat de blauwe en rode lijn naar elkaar toe bewegen tot aan 2009, maar daarna weer uit elkaar wijken.

Blijkbaar is de werkgelegenheid in het Noorden meer gevoelig voor de conjunctuur dan in heel Nederland.

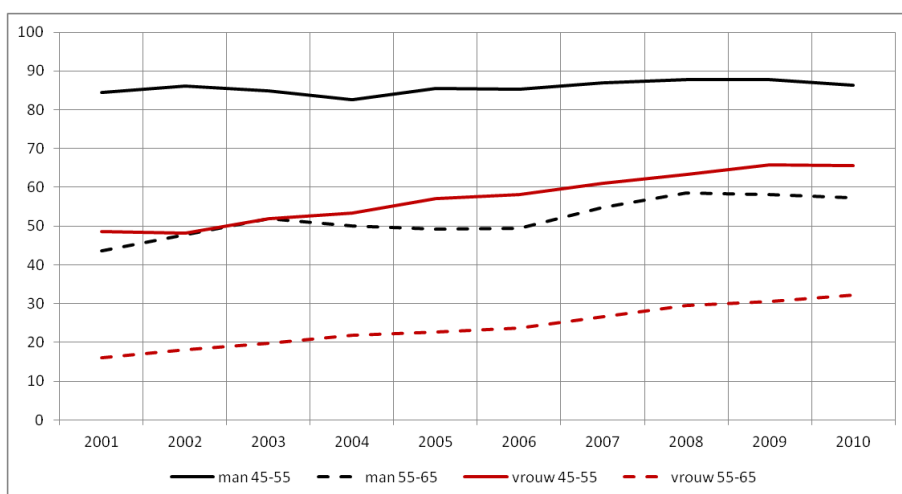

Figuur 17. Bruto en netto arbeidsparticipatie (bron: CBS)

De belangrijkste reserve op de arbeidsmarkt bestaat uit vrouwen. De netto participatiegraad in Noord-Nederland van mannen ligt al jaren rond de 75%, maar is in de afgelopen 10 jaar zelfs afgenomen van 76% in 2001 naar 73% in 2010. De netto participatiegraad van vrouwen nam in diezelfde periode toe van 48% in 2001 naar 57% in 2010. Dat komt door het feit, dat de groep vrouwen die nu 45 jaar of ouder is, een hogere opleiding en daarom ook een hogere participatiegraad heeft dan de groep die 20 jaar geleden in die leeftijdscategorie viel.

De tweede reden waarom vrouwen de belangrijkste reserve op de arbeidsmarkt vormen zit in het feit dat vrouwen voor een groot deel in deeltijd werken. Wanneer vrouwen meer uren gaan werken kan dit een deel van de toekomstige kraptes op de arbeidsmarkt oplossen.

Ook in de groep oudere mannen (55+) zit nog een behoorlijke reserve. Deze groep is echter moeilijk aan te boren, want nog steeds geldt dat als men eenmaal buiten het arbeidsproces staat het heel moeilijk is om daar weer terug te keren. Wel is de participatiegraad licht gestegen door beleidsmaatregelen als de afschaffing van prepensioenen en leeftijdsbewust personeelsbeleid dragen.

Figuur 18. Netto arbeidsparticipatie in Noord-Nederland (bron: CBS)

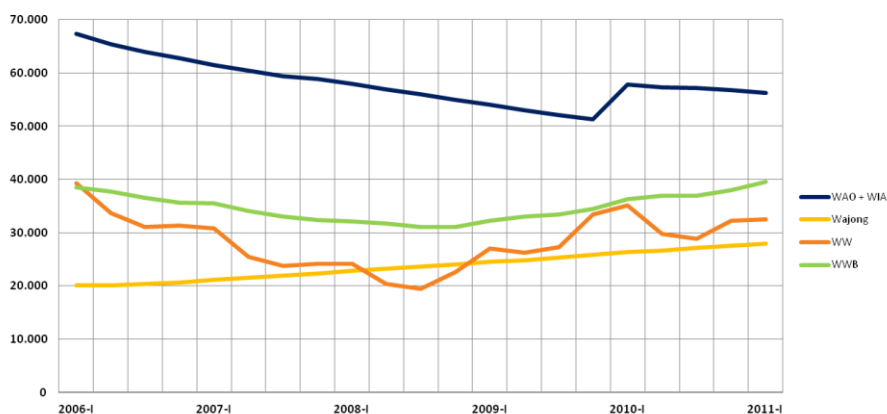
4.8 Uitkeringen

Het aantal uitkeringen begin 2011 was als volgt:

	WAO + WIA	Wajong	WW	WWB
Nederland	570.9000	206.400	265.900	353.700
Noord-Nederland	56.300	28.000	32.500	39.500
Groningen	20.050	10.400	10.700	16.800
Friesland	17.600	9.8030	12.600	13.500
Drenthe	18.600	7.800	9.100	9.300

Tabel 4. aantal uitkeringen primo 2011 (bron: CBS)

Als we kijken naar de ontwikkeling van het aantal uitkeringen in het Noorden dan zien we het volgende beeld:

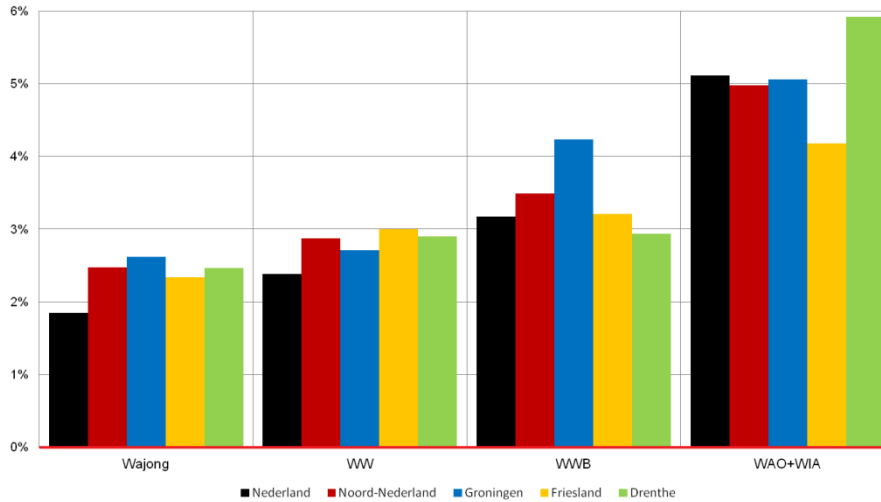

Figuur 19. Ontwikkeling uitkeringen Noord-Nederland vanaf 2006 (bron: CBS)

Het aantal Wajong'ers neemt gestaag toe met ca. 1,5 tot 2% per jaar. In de WAO zit een gestage afname van rond de 2% per jaar. Er komen sinds 2010 geen nieuwe WAO'ers meer bij, omdat de wet is vervangen door de WIA. Begin 2010 zit daarom een "knip" in de cijfers, omdat vanaf dat moment het aantal WIA-uitkeringen wordt meegenomen. Het aantal WIA-uitkeringen groeit wel.

Het aantal WW'ers heeft een grillig verloop, afhankelijk van de conjuncturele ontwikkelingen zie we stijgingen en dalingen van meer dan 15%. Het aantal mensen in de bijstand (WWB'ers) volgt de lijn van de WW, maar met veel minder sterke pieken en dalen.

Zowel ten opzichte van Nederland als onderling verschillen de noordelijke provincies nog behoorlijk als we kijken naar het aandeel van de verschillende uitkeringen in de potentiële beroepsbevolking.

Figuur 20. Percentage uitkeringen primo 2011 per inwoners 15-64 jaar (bron: CBS)

Wat betreft de WAO+WIA gaat Noord-Nederland gelijk op met het landelijke percentage; Friesland scoort wat lager, Drenthe wat hoger.

Groningen heeft relatief veel WWB'ers en Wajong'ers, Drenthe heeft relatief veel WAO'ers en Friesland de meeste WW'ers. In Noord-Nederland zijn meer uitkeringsgerechtigden dan in heel Nederland, behalve in de WAO. Dat laatste is opvallend omdat arbeidsongeschiktheid in het Noorden van oudsher altijd boven het landelijke niveau lag. Dit had o.a. te maken met de ruime openstelling van de WAO bij de grote bedrijfssaneringen in de jaren '80.

4.9 Niet werkende werkzoekenden

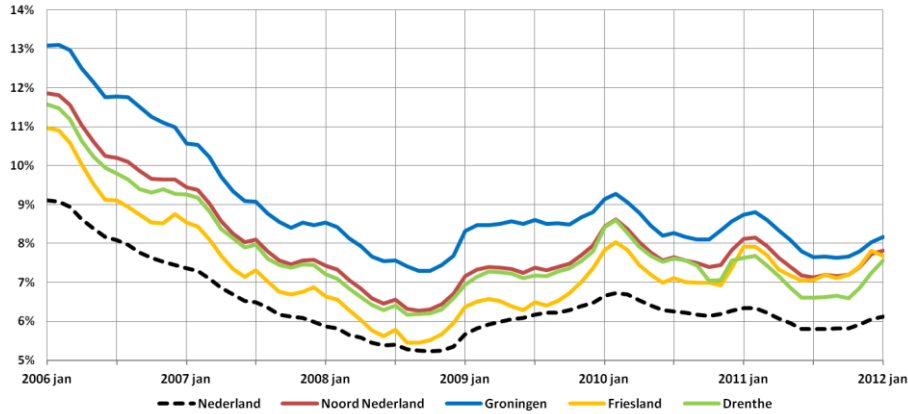
De werkloosheid, gemeten aan de hand van het aantal mensen dat als Niet Werkende Werkzoekende (NWW) staat ingeschreven bij het UWV WERKbedrijf, is een belangrijke graadmeter voor het economische klimaat en de situatie op de arbeidsmarkt. Zowel landelijk als in het Noorden is de sterk dalende trend begin 2009 omgeslagen in een stijging. Van januari 2009 op januari 2010 groeide het aantal NWW'ers in Noord-Nederland met ruim 9.000 personen; een groei van 16,5%. Na een dalende tendens vanaf voorjaar 2010 is het aantal NWW'ers het afgelopen kwartaal weer gestegen, waarbij de stijging sterker is dan het landelijke beeld. De gemiddelde daling van de werkloosheid was in het Noorden in de periode 2007-2012 iets groter dan het landelijk gemiddelde (5,2 tegen 5,0%).

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Gem. jaarlijkse groei
Groningen	28.000	22.400	21.600	24.200	23.200	21.700	
% groei	-14,3%	-19,9%	-3,7%	12,0%	-4,3%	-6,5%	-5,6%
Friesland	24.700	19.700	19.100	23.000	23.200	22.500	
% groei	-19,6%	-20,2%	-3,1%	20,3%	1,1%	-3,1%	-4,5%
Drenthe	19.900	16.000	15.500	18.300	16.600	16.400	
% groei	-18,9%	-19,5%	-3,4%	18,1%	-9,3%	-1,0%	-5,5%
Noord-Nederland	72.600	58.200	56.200	65.400	62.900	60.600	
% groei	-17,4%	-19,9%	-3,4%	16,5%	-3,8%	-3,8%	-5,2%
Nederland	563.000	458.100	444.300	520.400	496.200	478.900	
% groei	-17,7%	-18,6%	-3,0%	17,1%	-4,7%	-3,5%	-5,0%

Tabel 5. aantal NWW'ers primo per jaar (bron: UWV WERKbedrijf)

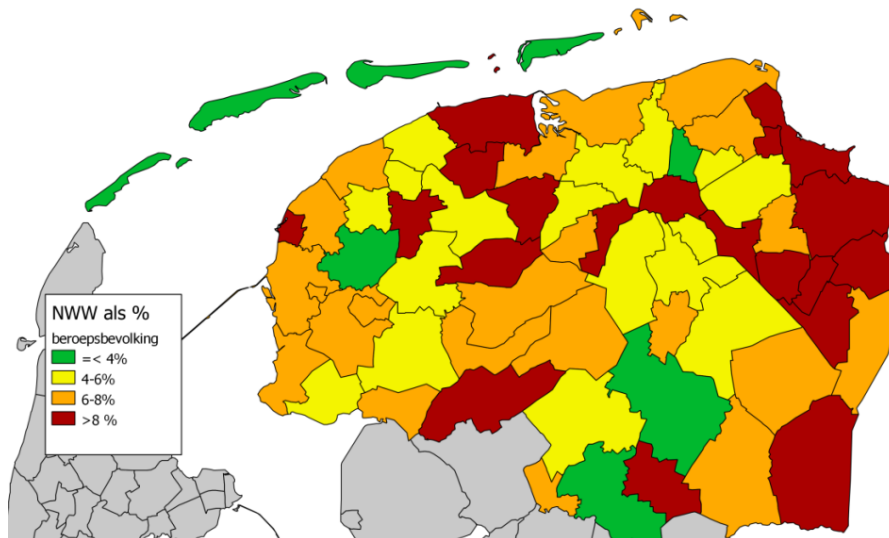
Het werkloosheidscijfer reageert vertraagd op veranderingen in de conjunctuur. Dit heeft verschillende oorzaken. Aan het begin van een recessie hebben bedrijven vaak nog een gevulde orderportefeuille en voldoende mogelijkheden om op andere kosten te besparen. Bedrijven ontslaan niet graag (specialistisch) personeel dat ze in de afgelopen periode van krapte op de arbeidsmarkt met moeite hebben kunnen aantrekken. Als er op personeelskosten bezuinigd wordt, dan gaat dit als eerste ten koste van de flexwerkers: uitzendkrachten, mensen met tijdelijke contracten en (in toenemende mate) ZZP'ers. Kabinetsmaatregelen zoals werktijdverkorting en deeltijd WW hebben ook een dempend effect op de werkloosheidsontwikkeling.

Binnen de drie noordelijke provincies ontwikkelt de NWW zich volgens een vergelijkbaar patroon. De regionale component is in Groningen van oudsher het grootst. De NWW in Friesland heeft zich sinds 2006 tot 2011 wat gunstiger ontwikkeld dan in Drenthe, maar in het afgelopen jaar is de ontwikkeling een stuk ongunstiger tot bijna het niveau van Groningen. Drenthe volgt de laatste jaren nagenoeg het noordelijk gemiddelde en ligt daar het laatste jaar zelfs onder.

Figuur 21. Aantal NWW'ers als % beroepsbevolking (bron CBS, UWV WERKbedrijf)

Als we kijken naar de NWW op gemeenteniveau, dan vallen de hoge NWW-percentages in Oost-Groningen, Delfzijl en omgeving, op de Hondsrug, de stad Groningen, Oost-Friesland en Emmen op. De NWW is juist relatief laag in Midden-Friesland, het Westerkwartier, de Drentse gemeenten rond Assen en Zuidwest Drenthe.

Figuur 22. NWW'ers begin 2012 als % beroepsbevolking (bron: CBS, UWV WERKbedrijf)

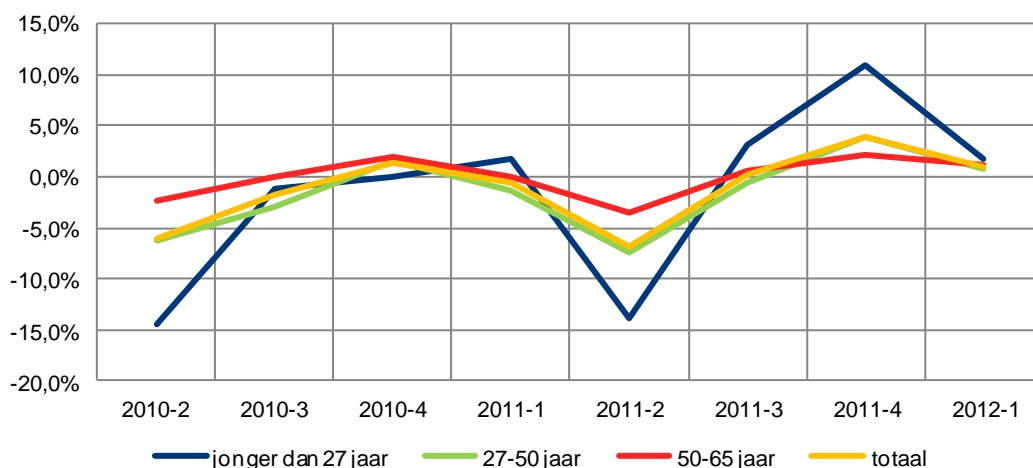
4.10 Jeugdwerkloosheid en onderwijs

Jeugdwerkloosheid

De ontwikkeling van het aantal NWW'ers onder jongeren tot 27 jaar laat een veel grilliger patroon zien dan die van andere leeftijdsgroepen. Landelijk is het aandeel NWW'ers jonger dan 27 jaar tussen het 1^e kwartaal van 2010 en het eerste kwartaal van 2012 gedaald met 14% tot bijna 56.000. Hiermee is de daling sterker dan binnen het totale NWW-bestand dat met 9% daalde.

Wel ligt het percentage jongeren dat werkloos is structureel hoger dan dat voor de beroepsbevolking in zijn geheel. Op nationaal niveau is de laatste maanden het percentage voor deze groep ruim 2 procentpunten gestegen, terwijl de werkloosheid (gecorrigeerd voor seizoensinvloeden) in zijn geheel juist iets afnam. Deze stijging komt niet zozeer doordat jongeren ontslagen worden, maar meer omdat schoolverlaters niet aan het werk komen.

Uit de onderstaande grafiek blijkt dat de jeugdwerkloosheid vanaf het tweede kwartaal van 2011 sterk is gestegen, maar dat deze groei in 2012 weer afzwakt.

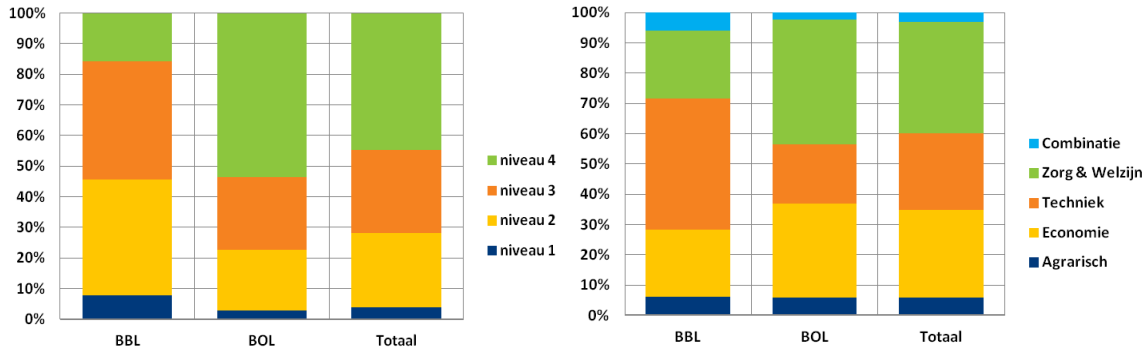

Figuur 23. Ontwikkeling NWW naar leeftijd, UWV

Middelbaar beroepsonderwijs

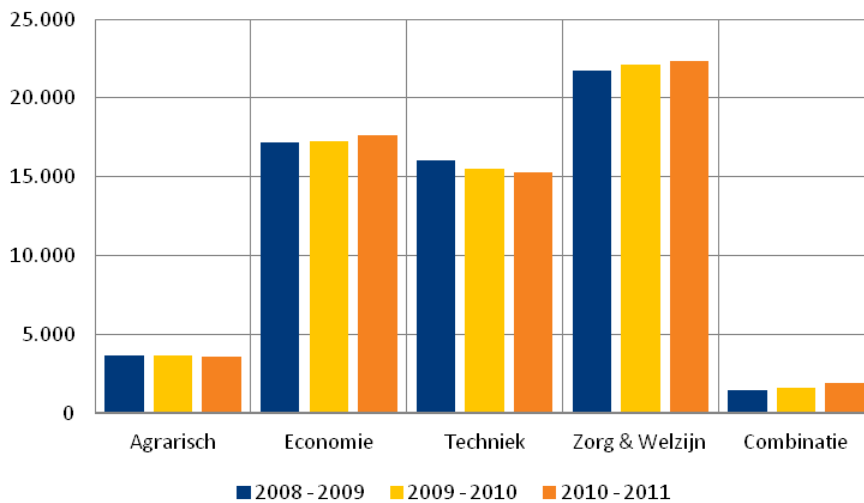
In het schooljaar 2010/2011 volgden bijna 61.000 mensen een MBO-opleiding in Noord-Nederland. Van deze groep volgde 77% een BOL-opleiding (Beroepsopleidende Leerweg) en 23% een BBL-opleiding (Beroepsbegeleidende Leerweg, een combinatie van 4 dagen werken en 1 dag naar school). Ten opzichte van 2008/2009 is dat een verschuiving met 3 procentpunten van BBL naar BOL.

Van de BBL'ers volgt bijna de helft een opleiding op niveau 1 of 2, van de BOL'ers is dat ongeveer een vijfde. Meer dan de helft van de BOL'ers volgt een opleiding op niveau 4.

Figuur 24. MBO'ers 2010/2011 naar leerweg en niveau resp. richting (bron: DUO/Bince)

In de laatste 2 schooljaren is de populatie met ruim 1% toegenomen, met een kleine 3% groei in de sectoren Economie en Zorg&Welzijn en een afname met bijna 5% in Techniek en bijna 2% in Groen.

Figuur 25. Deelnemers MBO naar studierichting (bron: DUO/Bince)

In het schooljaar 2010/2011 sloten ca. 20.500 MBO'ers hun studie af met een diploma.

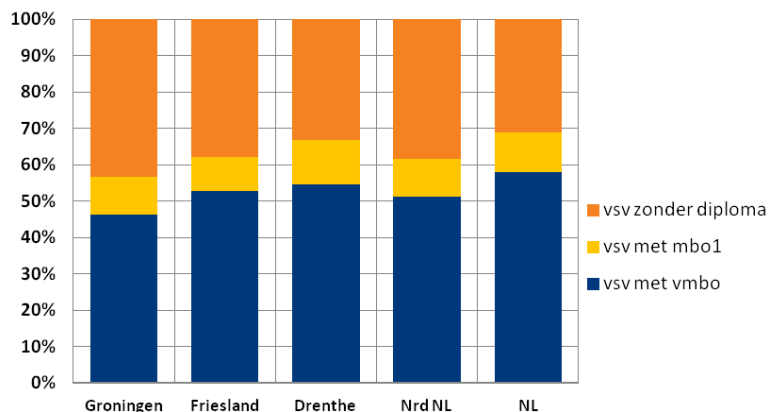
Voortijdige schoolverlaters

Het begrip voortijdige schoolverlater is gebaseerd op de startkwalificatie. Iedere jongere van 12-22 jaar die niet ten minste een opleiding op havo-, vwo- of mbo-niveau 2 heeft afgerond en die langer dan vier weken geen onderwijs volgt, is voortijdig schoolverlater.

De daling, die een aantal jaren geleden nog behoorlijk was, is de laatste jaren vrijwel niet meer aan de orde. Het aantal voortijdige schoolverlaters (vsv'ers) is redelijk stabiel op ca. 6,5% van de MBO'ers (3.000 leerlingen) en ca. 1% van de leerlingen in het VO (1.000 leerlingen). In Noord-Nederland zijn de cijfers voor de MBO'ers gunstiger dan die voor geheel Nederland, waar er ruim 7% vsv'ers zijn (± 40.000)

Minister Van Bijsterveldt van Onderwijs wil het aantal vsv'ers overigens terugbrengen van bijna 40.000 nu naar 25.000 in 2016.

De meest kwetsbare groep bij de voortijdige schoolverlaters wordt gevormd door de leerlingen die het onderwijs zonder enige vorm van diploma verlaat. In het schooljaar 2010/2011 vormde deze groep ca. 38% van de totale groep van ca. 4.000 vsv'ers in het Noorden, met Groningen als negatieve en Drenthe als positieve uitschieter.

Figuur 26. Diplomabezit voortijdige schoolverlaters 2010/2011 (bron: VSV-verkenner)

Met de invoering van 'Focus op vakmanschap' (2013-2014) ontstaan er een aantal 'zorgpunten' extra rond voortijdig schoolverlaten in het MBO:

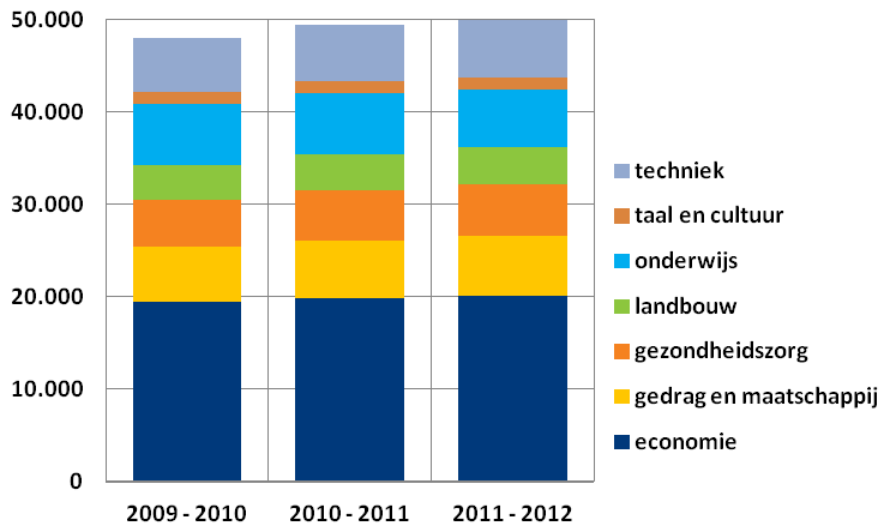
- de invoering van het bindend studieadvies na 4 maanden bij de nieuwe Entree-opleiding (niveau 1) kan zorgen voor meer uitval;
- de invoering van de centrale examens voor taal en rekenen op niveau 2,3 en 4 kunnen zorgen voor extra uitval.

Hoger Beroepsonderwijs

In Noord-Nederland waren in het studiejaar 2011/2012 ca. 50.000 studenten ingeschreven bij een HBO-instelling. Complicatie bij deze cijfers is, dat DUO alleen cijfers heeft per "hoofdlocatie". De aantallen "landbouw" zijn daarom afgeleid uit het jaarverslag van "Van Hall/Larenstein"

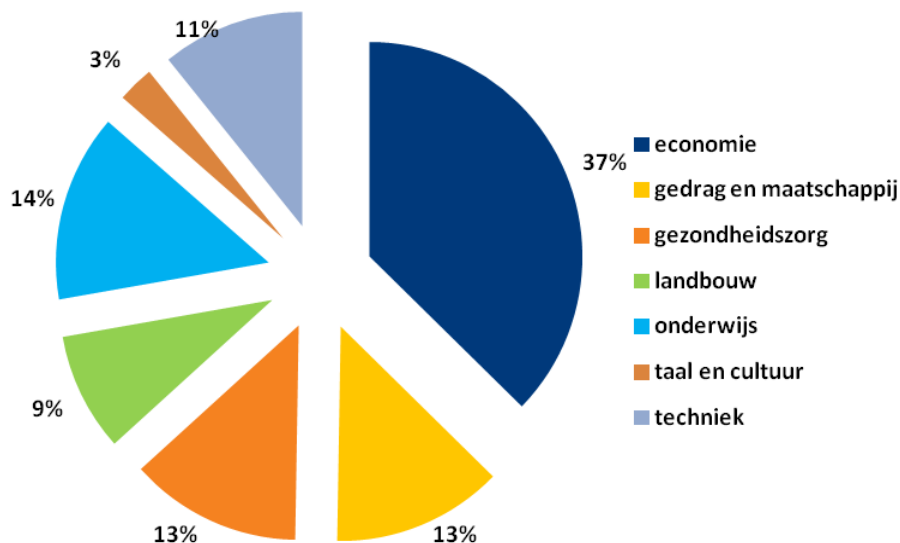
De deelname aan het HBO is de laatste jaren toegenomen, hoewel de stijging dit jaar minder dan 1% is: Dit kan er op duiden dat het effect, dat studenten langer doorleren vanwege de slechte economische situatie, uitgewerkt is.

Het grootste aandeel (40%) heeft de richting economie. De groei zit vooral nog in gedrag en maatschappij en gezondheidszorg. Het aantal studenten in onderwijs en taal en cultuur is het laatste jaar afgenomen.

Figuur 27. HBO'ers naar studierichting en -jaar (bron: DUO/Bince)

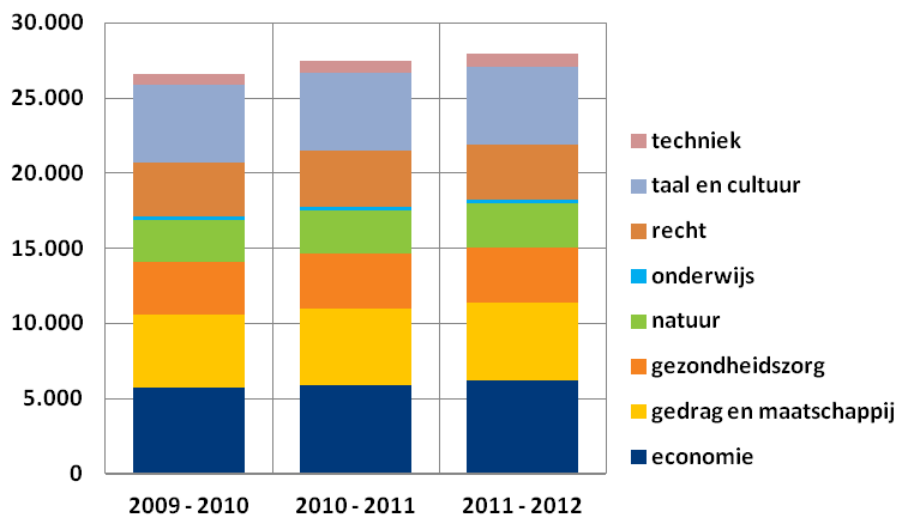
In het studiejaar 2010/2011 haalden ca.8.400 HBO'ers hun diploma. Onderverdeeld naar studierichting geeft dat het volgende beeld:

Figuur 28. HBO-geplomeerden naar studierichting, 2010/2011 (bron: DUO/Bince)

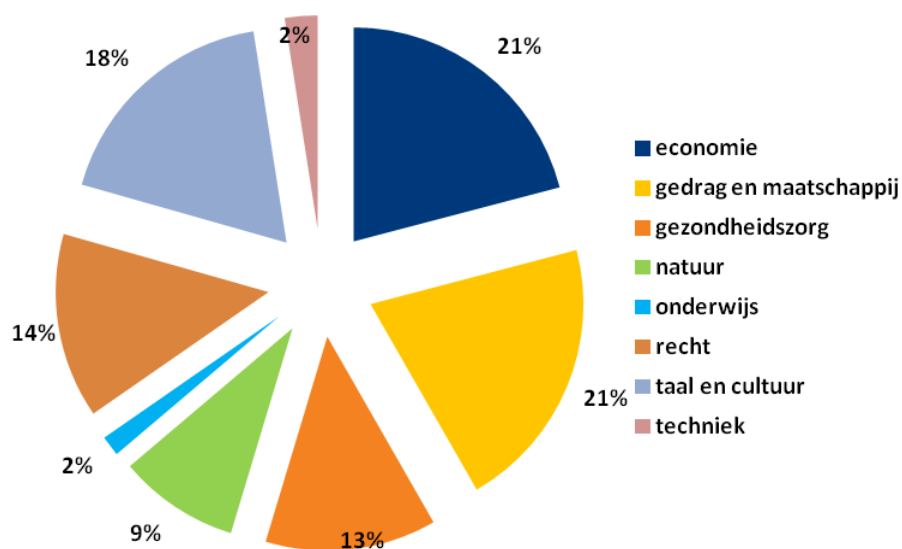
Wetenschappelijk onderwijs

Het aantal studenten in het wetenschappelijk onderwijs groeit nog elk jaar, maar ook hier neemt de groei af. In het studiejaar 2011/2012 stonden er bijna 27.000 studenten ingeschreven, een kleine 500 meer dan het jaar daarvoor.

Figuur 29. Inschrijvingen WO naar studierichting en –jaar (bron: DUO/Bince)

In het studiejaar 2010/2011 haalden ruim 7.400 WO-studenten hun diploma. Onderverdeeld naar studierichting geeft dat het volgende beeld:

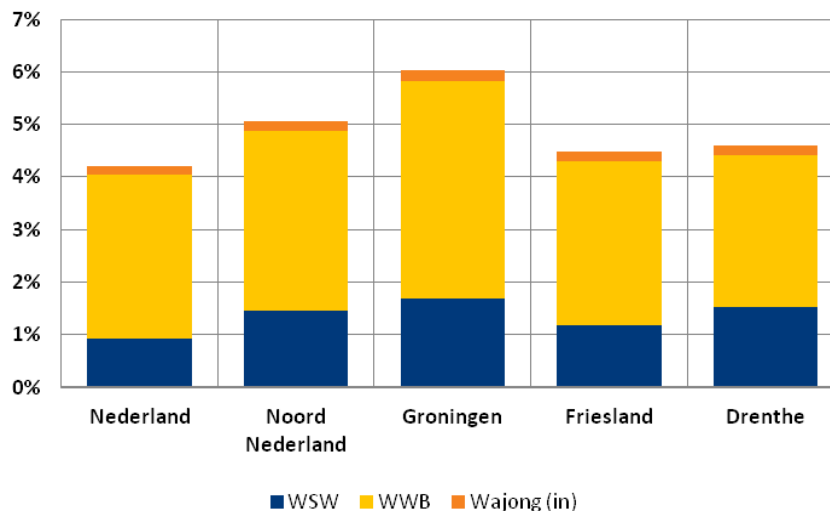

Figuur 30. WO-gediplomeerden naar studierichting, 2010/2011 (bron: DUO/Bince)

Hoofdstuk 5 Wet Werken naar Vermogen

Het was de bedoeling dat per 2013 de Wet Werken naar Vermogen (WWnV) ingevoerd zou worden. De wet is onlangs controversieel verklaard. Onduidelijk is nog of dit tot vertraging of uitstel leidt. Wel bestaat er onder politieke partijen en belangenorganisaties een breed draagvlak voor de grondgedachte van de WWnV. Die is dat gemeenten meer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt regulier aan de slag moet laten gaan, om zo hun capaciteiten en talenten te verzilveren op de arbeidsmarkt. De re-integratiegroep wordt dus groter. Welk Kabinet er straks ook komt; er zal een WWnV worden ingevoerd waarin deze gedachte is uitgewerkt.

De potentiële doelgroep voor de WWnV in het Noorden i.c. WWB'ers, WSW'ers en de nieuwe instroom in de Wajong, ziet er als volgt uit, uitgedrukt als percentage van de bevolking tussen 15 en 64 jaar:

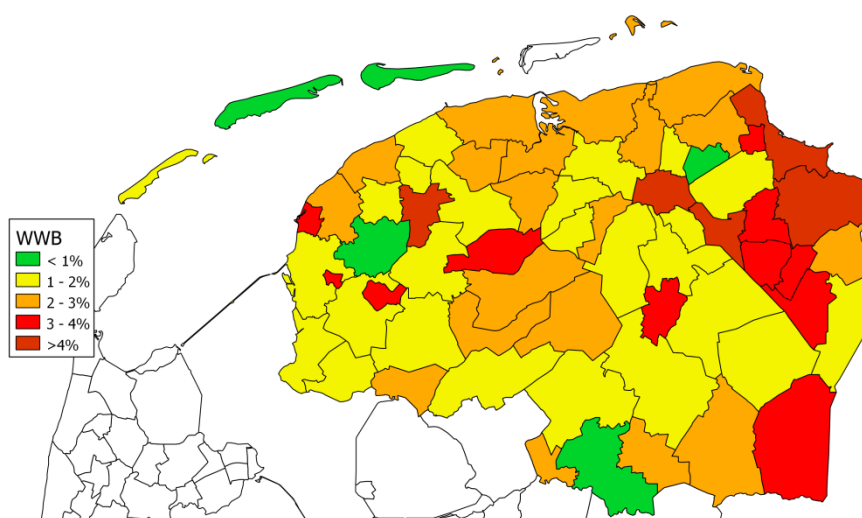

Figuur 31. Doelgroep WWnV als percentage bevolking 15-64 jaar (bron: CBS).

In Noord-Nederland en dan vooral in de provincie Groningen is de groep relatief groot. Zowel de groep in de Sociale Werkvoorziening als in de bijstand (WWB) is aanzienlijk groter dan het landelijke niveau. Daarbij zijn er grote verschillen op gemeenteniveau, zoals de kaartjes op de volgende pagina laten zien.

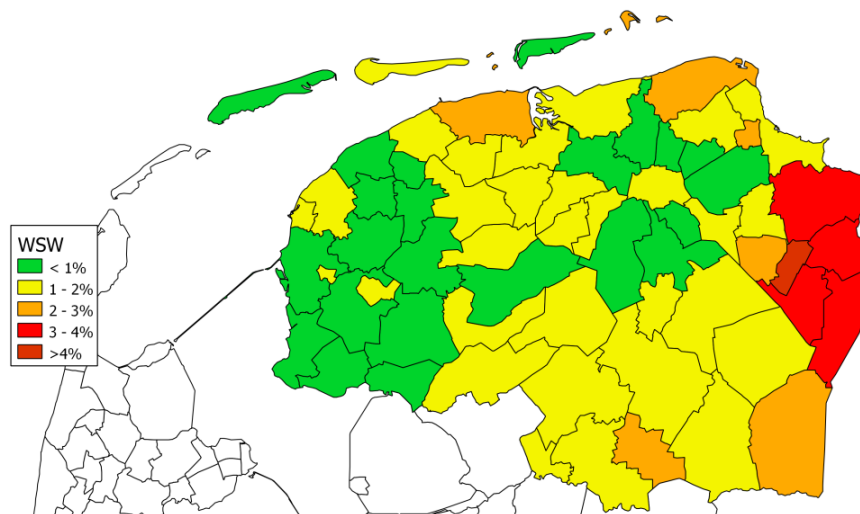
De relatief grote populatie die onder de WWnV gaat vallen betekent dat de betreffende gemeenten in het Noorden het de komende jaren financieel nog moeilijker zullen krijgen. Door de verschuiving van de financiering van Rijk naar gemeente en het tegelijkertijd reduceren van het budget zal het grootste deel van dit budget opgaan aan de financiering van de SW-bedrijven en dreigt er maar weinig geld over te blijven voor re-integratie.

De groep mensen in de bijstand is relatief het grootst in Oost-Groningen en in de grote plaatsen Groningen, Leeuwarden, Assen en Emmen:

Figuur 32. Aantal WWB'ers per gemeente als % bevolking 15-64 jaar (bron: CBS).

Ook in het percentage van de bevolking tussen 15 en 64 jaar dat gebruik maakt van de Sociale Werkvoorziening zien we aanzienlijke verschillen op gemeenteniveau. Een hoog percentage in Oost-Groningen, een laag percentage in de gemeenten rond de stad Groningen, zowel in de provincie Groningen als in de kop van de provincie Drenthe, en in grote delen van Friesland:

Figuur 33. Aantal WSW'ers per gemeente als % bevolking 15-64 jaar (bron: POR WSW)

Bijlage 1 Begrippenlijst

BBL

Beroepsbegeleidende Leerweg (Leren en werken)

Beroepsbevolking

De mensen die minstens 12 uur per week werken (de werkzame beroepsbevolking) plus de mensen die actief op zoek zijn naar een baan van minstens 12 uur per week (de werkloze beroepsbevolking).

BOL

Beroepsopleidende Leerweg

Bruto participatiegraad

Het aandeel van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking in de potentiële beroepsbevolking.

Grijze druk

De grijze druk is het aantal 65-plussers als percentage van de bevolking van 20-64 jaar

Groene druk

De groene druk is het aantal personen jonger dan 20 jaar uitgedrukt als percentage van de bevolking van 20-64 jaar. Laatstgenoemde groep valt voor een groot deel samen met de (potentiële) beroepsbevolking.

Netto participatiegraad

Het aandeel van de werkzame beroepsbevolking in de potentiële beroepsbevolking.

Niveau 1

Eenjarige Assistentenopleidingen op het MBO

Niveau 2

Tweejarige basisberoepsopleiding op het MBO (startkwalificatie)

Niveau 3

Driejarige vakopleiding op het MBO

Niveau 4

Vierjarige middenkader- of specialistenopleiding op het MBO

Niet werkende werkzoekenden (NWW)

Alle werkzoekenden die ingeschreven staan bij het UWV WERKbedrijf én die niet werken of minder dan twaalf uur per week werken.

Potentiële beroepsbevolking

De bevolking in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.

Regionaal verschil in werkgelegenheidsstructuur

Het regionaal verschil in werkgelegenheidsstructuur is de gebruikelijke term om het verschil in de opbouw van de sectorstructuur tussen Noord-Nederland en de rest van Nederland aan te duiden.

Vestiging

De provinciale werkgelegenheidsregisters hanteren de volgende definitie van een vestiging: een locatie van een onderneming, instelling of zelfstandige beroepsbeoefenaar waarin of van waaruit een economische activiteit of zelfstandig (vrij) beroep wordt uitgeoefend door één of meerdere werkzame personen voor minimaal 15 uur per week. Voor de provincie Drenthe geldt een grens van 12 uur per week.

Voortijdige schoolverlaters

Het begrip voortijdig schoolverlaten is gebaseerd op de startkwalificatie. Iedere jongere van 12-22 jaar die niet ten minste een opleiding op havo-, vwo- of mbo-niveau 2 heeft afgerond en die langer dan vier weken geen onderwijs volgt, is voortijdig schoolverlater.

Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO)

Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering, in 2006 vervangen door de WIA.

Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong)

Wettelijke voorziening in de financiële gevolgen van langdurige arbeidsongeschiktheid van mensen die geen aanspraak kunnen maken op de WAO omdat er geen arbeidsverleden is opgebouwd. Dit zijn mensen die arbeidsongeschikt zijn op de dag dat zij 17 jaar worden, of na hun 17e jaar arbeidsongeschikt worden én een opleiding/studie volgen

Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ)

Een verplichte verzekering voor zelfstandigen, beroepsbeoefenaren, directeuren-grotaandeelhouders en meewerkende echtgenoten tegen de financiële gevolgen van langdurige arbeidsongeschiktheid. De WAZ is met ingang van 1 augustus 2004 geblokkeerd.

Werkloosheidswet (WW)

De wet heeft tot doel werknemers te verzekeren tegen de financiële gevolgen van werkloosheid. De wet voorziet in een uitkering die gerelateerd is aan het laatstverdiende inkomen uit dienstbetrekking. De duur van de uitkering is afhankelijk van het arbeidsverleden van de verzekerde. Het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) beoordeelt of men voor een WW-uitkering in aanmerking komt

Wet werk en bijstand (WWB)

Wettelijke sociale voorziening die op 1 januari 2004 in werking is getreden ter vervanging van de Algemene bijstandswet (ABW), de Wet inschakeling werkzoekenden (WIW) en het Besluit In- en Doorstroombanen (ID-banen).

Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA)

De WAO is in 2006 vervangen door de WIA. De WAO had als doel om personen in loondienst te verzekeren van een loonvervangende uitkering bij langdurige arbeidsongeschiktheid (langer dan een jaar). Verandering is dat bij de WIA werken naar vermogen centraal staat en ook beloond wordt.

